

velká většina zemí OECD přijímá opatření ke konsolidaci rozpočtů. A přece reformy posilující rovnost mohou představovat zásadní úsporu nákladů v rámci vzdělávacích systémů celé řady zemí a zároveň udržet nebo dokonce zlepšit výsledky vzdělávání.

Racionalizace výdajů obsáhne jak rovnost, tak i efektivnost

Vlády jsou konfrontovány s nutností reagovat na efektivnost i na rovnost ve vzdělávání zároveň. Od ministerstev se požaduje, aby opětovně zvážily výdaje a způsob, jakým jsou poskytovány služby ve vzdělávání. Současný stav, kdy dochází k omezování prostředků ve státním a veřejném sektoru, znamená, že vlády jsou stále méně schopny podstatně zvyšovat výdaje na vzdělávání. Zvažování zdrojů je v dnešní době více než kdy jindy zásadní otázkou při přípravě a realizaci vzdělávacích politik a postupů.

Průměrné skutečné výdaje na jednoho žáka se v zemích OECD mezi rokem 2000 a 2007 zvýšily o více než 20 % (OECD, 2010e). Ovšem země OECD se významně liší v částkách, které jsou vynakládány na jednoho žáka: celkové výdaje vynakládané vzdělávacími institucemi na jednoho žáka ve věku od 6 do 15 let přesahují 100 000 USD (PPP-upravené výdaje v dolarech) v Lucembursku, USA, Švýcarsku a Norsku. Naopak v Turecku, Mexiku, Chile, Slovenské republice a v Polsku byly kumulativní výdaje na jednoho studenta v uvedené době nižší než 40 000 USD.

Nicméně pouze zvyšující se zdroje *samy o sobě* nemusejí mít za následek zlepšení školy nebo výsledků žáka (Grubb, 2009; Faubert, 2012; Woessmann, 2008; Faubert a Blacklock, 2012). Výzkum obvykle ukáže jen slabý vztah mezi čistou výší výdajů na vzdělávání a výkonem žáka.⁸ Například Estonsko a Polsko, které vynaloží jen přibližně 40 000 USD na žáka, si vedou v PISA programech stejně dobře jako Norsko a USA, které vynaloží na žáka více než USD 100 000. Podobně Nový Zéland, který se etabluje jako jedna z nejlepších zemí s ohledem na čtenářskou gramotnost, utratí na jednoho žáka méně, než je vypočítaný průměr (OECD, 2010b). To znamená, že výkonnost v mezinárodních srovnáních nemůže být jednoduše vztažena k finančním zdrojům, ale že je třeba vzít v úvahu celou řadu kvalitativních prvků – zejména kulturních a kontextových. Výzkumní pracovníci, kteří se zabývají financováním školství a vzdělávání vůbec, identifikovali několik oblastí, kde jsou finanční prostředky určené na vzdělávání vynakládány zcela chybně - například zbytečné nebo nepřiměřené učebnice, školní potřeby a počítače, špatně zpracované výukové programy a zamýšlené reformy, které jsou podporovány nedostatečnými zdroji (Faubert, 2012).

To, co je skutečně zásadní, není čistě výše finančních prostředků, ale jak země tyto zdroje investují a nakolik jsou schopny tyto zdroje nasměrovat tam, kde mohou mít největší vliv. Například školské soustavy se často snaží o kompromis mezi menšími třídami a vyššími platy pedagogických pracovníků. Poznatky shromážděné z programu PISA napovídají, že systémy, které dávají přednost vyšším platům učitelů před menšími třídami, mají tendenci vést si lépe (OECD, 2010g).

Efektivní školské soustavy vyžadují správnou kombinaci vysoké kvality a vzdělaných pedagogických pracovníků, přiměřeného vybavení a zdrojů určených na vzdělávání a motivovaných žáků, kteří jsou připraveni se učit - a zdroje musí být rozdělovány způsobem, který toto vše umožní (OECD, 2011e). Program PISA identifikoval v rámci školských soustav, že studenti ze znevýhodněných sociálně-ekonomických prostředí mají tendenci navštěvovat školy, které mají nižší zdroje z hlediska velikosti tříd, doby výuky, účasti na mimoškolní činnosti, dostupnosti mimoškolních aktivit i z toho hlediska, jak ředitel/ka školy vnímá nedo-